

Nyílt hozzáférésű publikálás és open peer review
November 14, ELTE
Görögh Edit

Menetrend

1. Open science összefüggésrendszerében
Miért és hogyan beszéljünk róla?
Fogalma és elemei
2. Open science publikálási és disszeminációs
alternatívák
3. Open peer review – alternatív értékelési módszerek
4. Kilátások – politikák, mandátumok, PlanS

Open science jelentősége

- ✓ Lassú, redundáns, pazarló
- ✓ Kereskedelmi érdekek mozgatják
- ✓ Szerzői jogok káosza
- ✓ Tudomány 4 krízisé:

Hozzáférés (access), reprodukálhatóság (reproducibility),
folyóirat publikálás (serial), értékelési (evaluation) krízis

- ✓ Tudományos szabadság illúziója

@melimming; quote from @chartgerink

Mi is az az OPEN SCIENCE?

Nyílt tudomány...

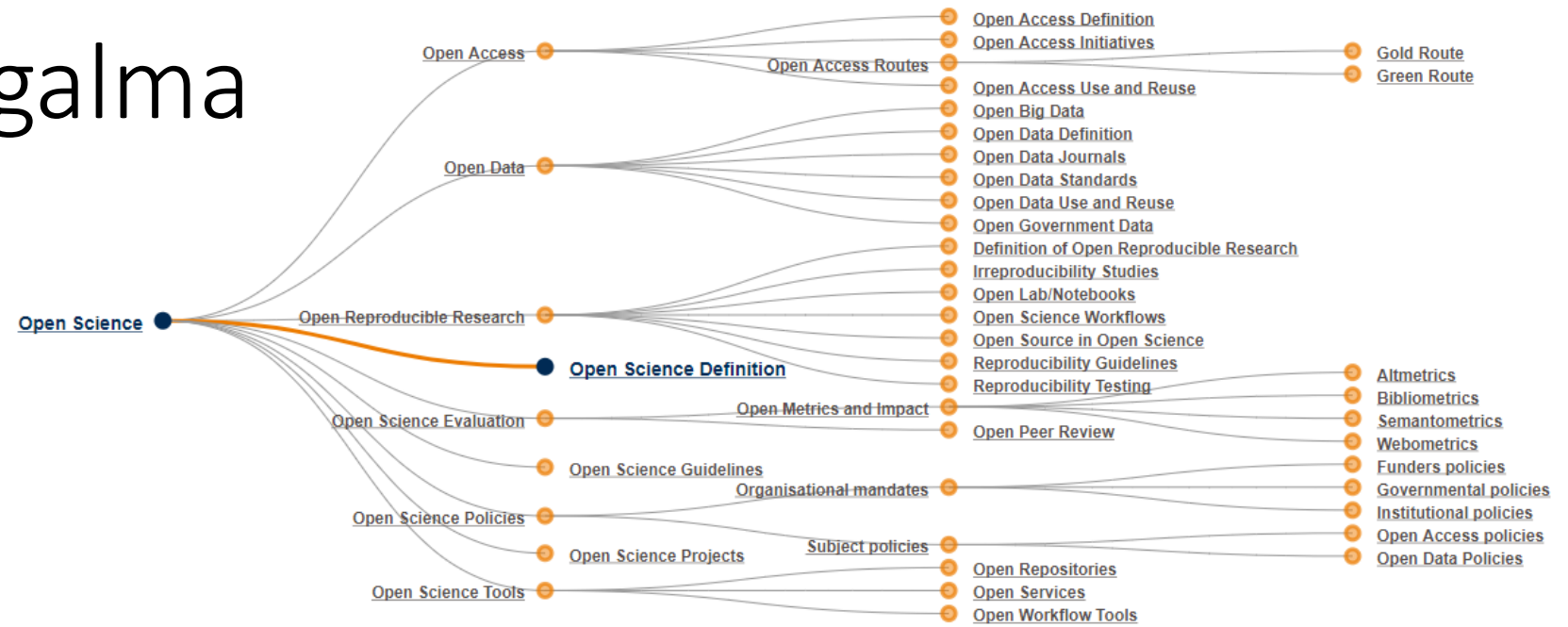
- ... kutatási tevékenységek halmaza.
- ... egy finanszírozási modell.
- ... innovációt és gazdasági növekedést elősegítő mechanizmus (European Commission).
- ... érték alapú paradigma, amely az egyenlőség, igazságosság, nyíltság jegyében működik.
- ... alapelvek, amelyek definiálják az etikus/helyes kutatási tevékenységet.

Buktatók

- ✓ OS nem egyértelműen meghatározott folyamat alapú koncepció
- ✓ Kereskedelmi érdekek hamar felülkerekednek a folyamatok definiálásánál
- ✓ Politikák es szlogenek kulcsszava – a tudományos kommunikációban értékkel bíró jelmondat
 - ✓ A helyes/etikus kutatástól függetlenül elemzett rendszer

Open science fogalma

FOSTER. <https://www.fosteropenscience.eu/taxonomy/term/100>

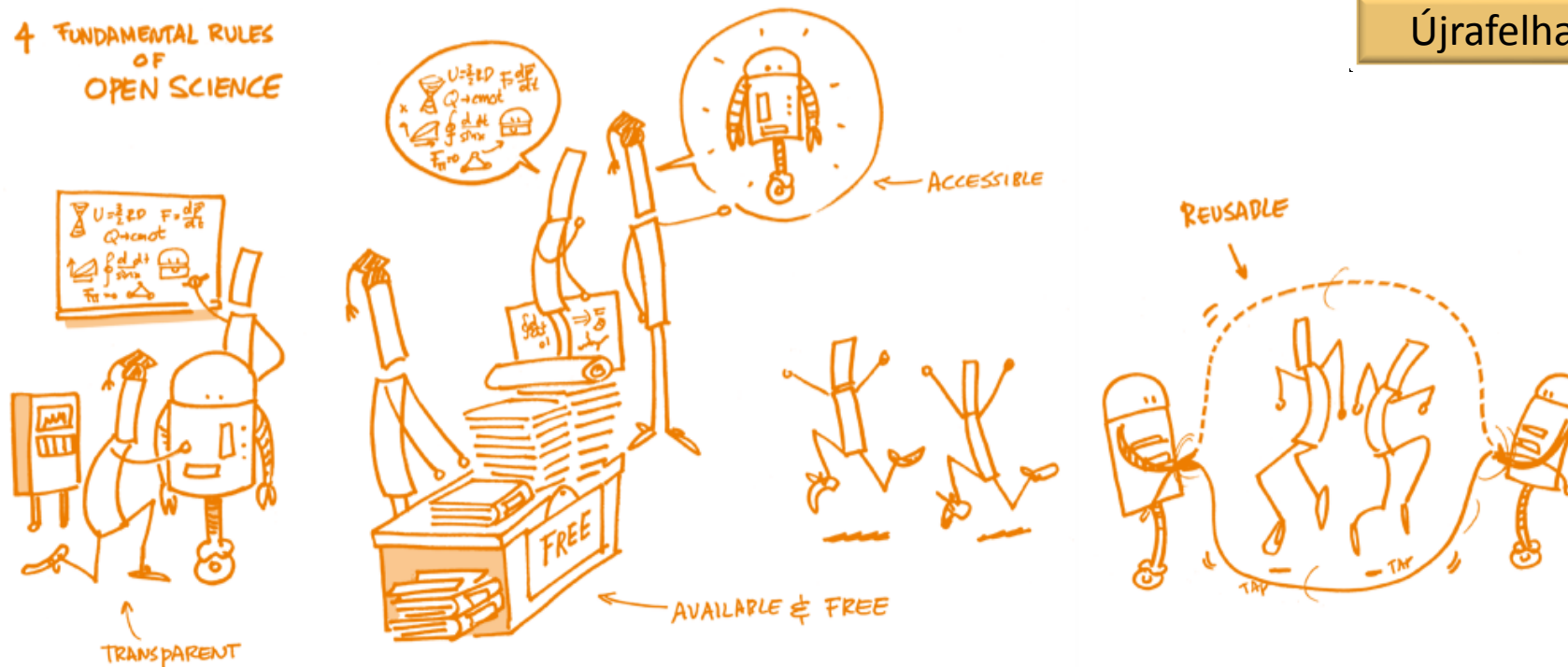
- ✓ Open science magában foglalja az átvilágítható és hozzáférhető tudást, amelyet kollaboratív módon hoznak létre és osztanak meg egymás között a kutatók. (<https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.12.043>)
- ✓ Open science a kutatás elszámoltathatóság és reprodukálhatóságát jelenti. Célja a kutatás folyamatának megváltoztatása, beleértve kit és hogyan értékeljünk, a nyitottság, méltányosság és megosztás jegyében.
- ✓ Open Science egy mozgalom, amely a tudományos kutatási eredmények (adatok, kód, cikkek) jobb hozzáférhetőségét tűzte ki célul.

Alapelvek

Hozzáférhető

Újrafelhasználható

4 FUNDAMENTAL RULES
OF
OPEN SCIENCE

Átlátható

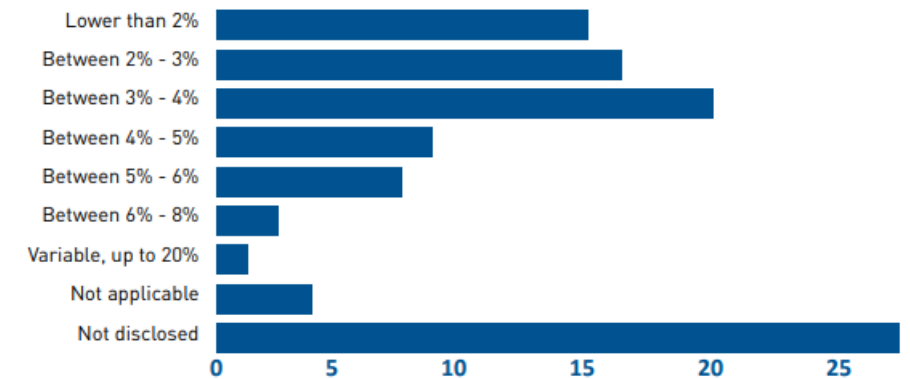
Szabadon elérhető

A publikálási folyamat

A kutatók számára a folyamat olyan, mint egy étteremben ebédelni, ahova mindenki viszi a saját hozzávalóit, meg is főzi magának, és az étterem borsos árat kér azért, hogy a kész ételt egy pincér az asztalhoz hozza. @protohedgehog

Nemzeti szintű tárgyalások a kiadókkal:
Couperin Consortium – Franciaország
Project Deal – Németország
FinELib – Finnország

Figure 15. Annual price increase stipulated in Big Deals periodicals contracts

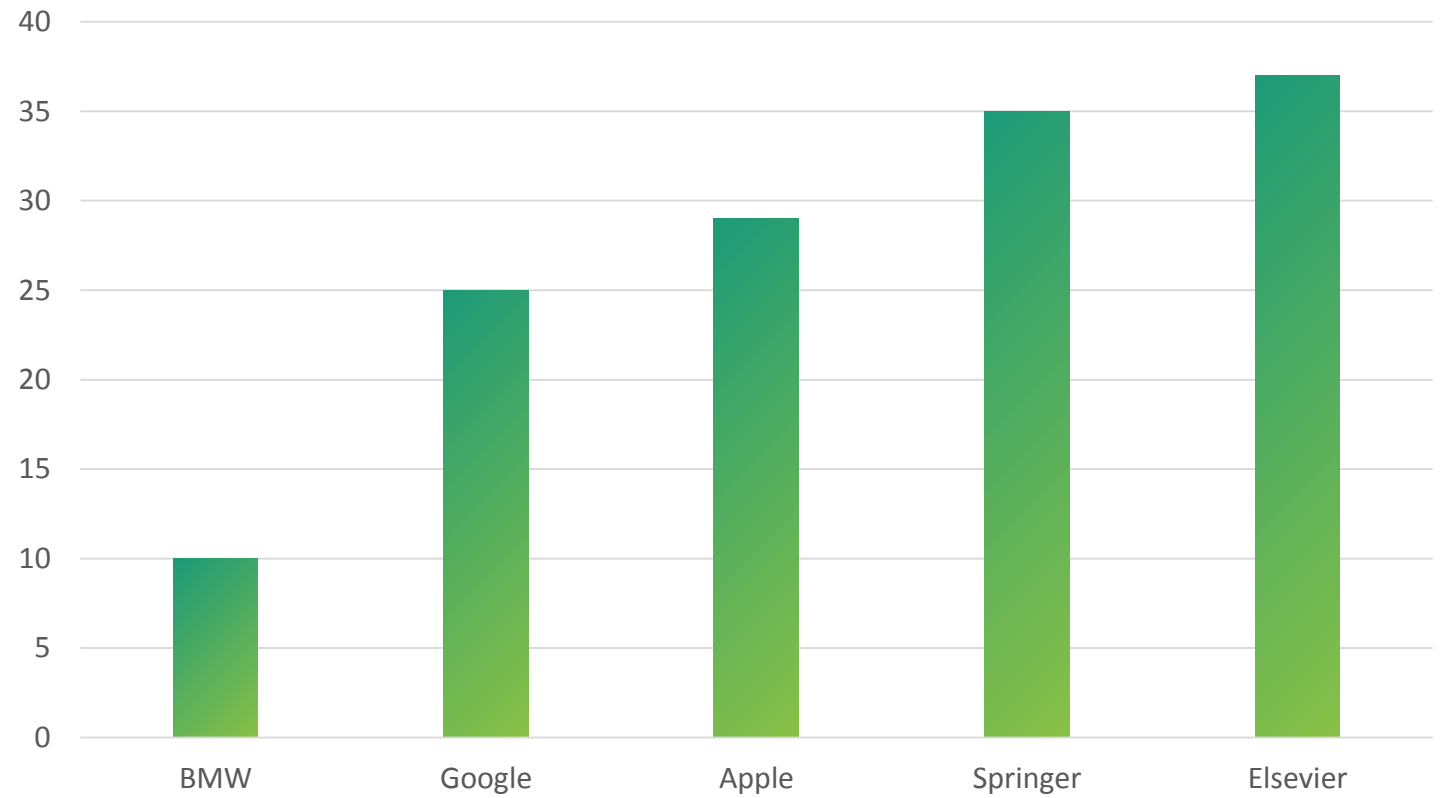

EUA Big Deals Survey Report. 2018. goo.gl/T6ePnC

<https://paywallthemovie.com/>

Profit Margins

Adapted from <https://alexholcombe.files.wordpress.com/2015/05/publisherprofitsincludingplos2015edition1.png>

Open Access

GOLD OPEN ACCESS

Nyílt hozzáférésű folyóiratban való publikálás

Az arany út a tudományos cikkek open access folyóiratokban történő publikálását jelenti. A publikálásért cikkeljárási díjat (APC) fizet a szerző a kiadónak.

Platina/Gyémánt

Azok a folyóiratok, melyek a szerző számára ingyenesen biztosítják a folyóiratcikkek open access megjelenését.

Hibrid

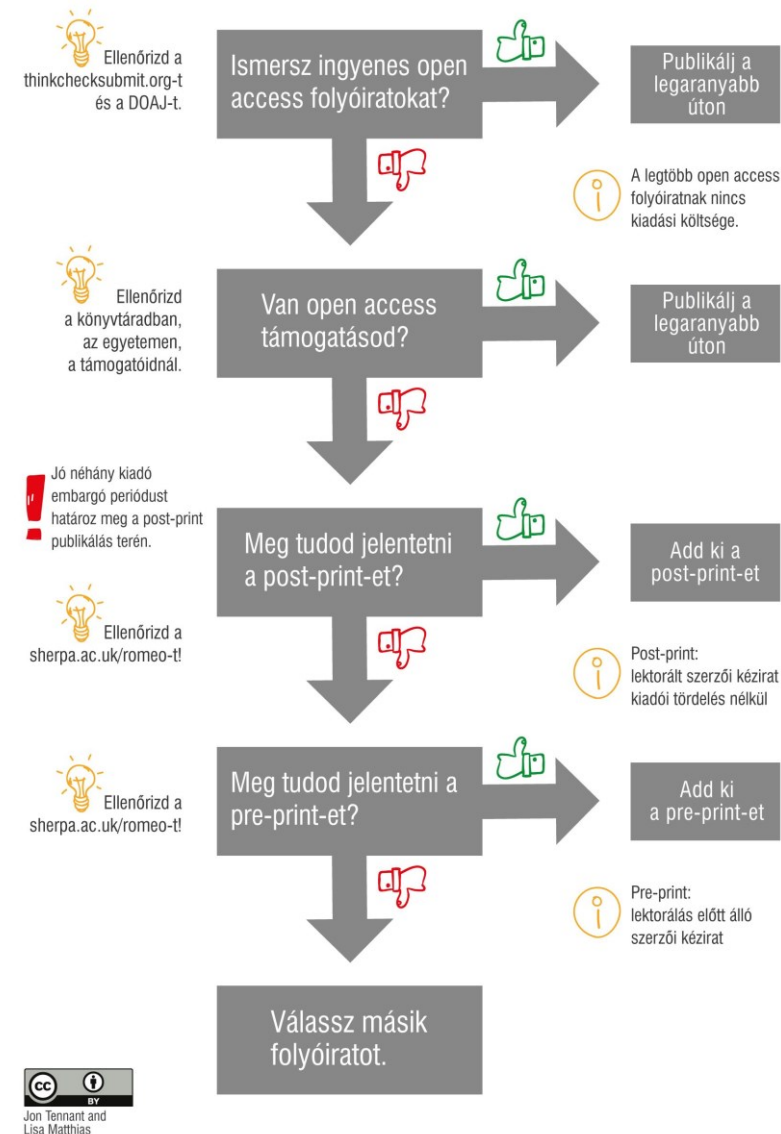
Olyan nem open access folyóiratok, melyekben megvásárolható az egyes cikkek open access publikálása. A többi publikáció azonban továbbra is csak előfizetési díj ellenében érhető el.

GREEN OPEN ACCESS

A kézirat valamely formájának elhelyezése és szabad elérésének biztosítása repozitóriumon keresztül vagy a szerző honlapján.

HOGYAN PUBLIKÁLJ LEGÁLISAN ÉS INGYENESEN OPEN ACCESS?

Gold Open Access: általános aggályok

PUBLIKÁLÁS DÍJA

Számos open access folyóirat nem számít fel cikkelférési díjat

SZERZŐI JOGOK

OA publikálásnál választott szerzői jogok engedik az újrafelhasználást

ELÉRHETŐSÉG

Eltérés van a különböző OA folyóiratok hozzáférhetősége között

MINŐSÉG

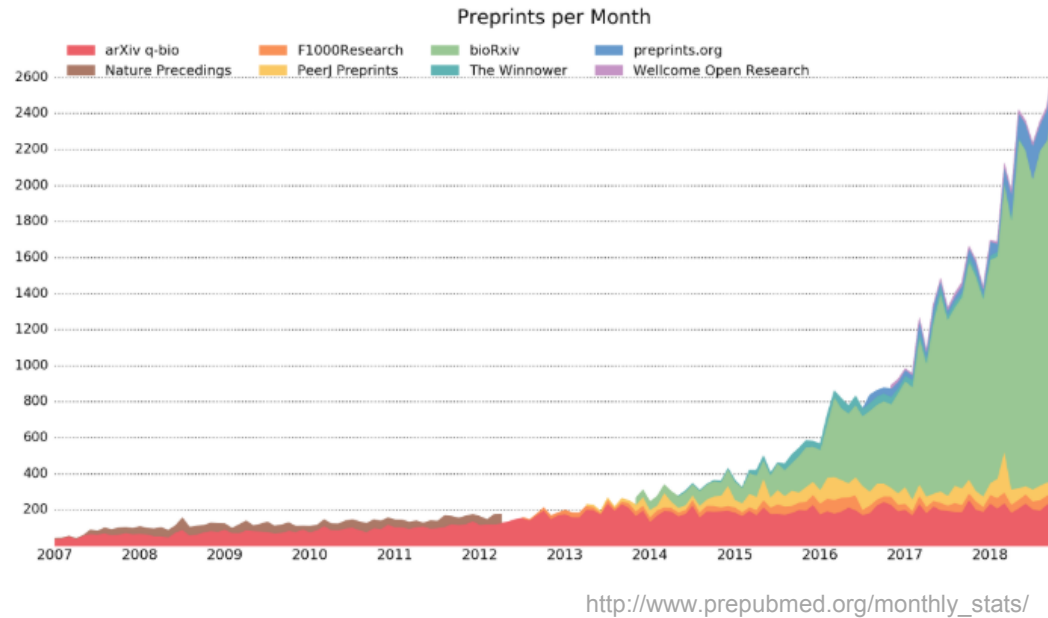
OA cikkek és folyóiratok ugyanúgy, mint a hagyományos cikkek, lektorálási folyamaton esnek át

JOGDIJAK

OA publikálás nem zavarja a nyomtatott publikálást

Green Open Access: általános gyakorlat

HOL

Intézményi vagy tudományterületi
repozitóriumban

MIKOR és MIT

Kiadói archiválási politikák jelzik,
hogyan a kézirat melyik változata és
hol engedélyezett megosztásra

HUMANITIES
COMMONS

ASAPbio

arXiv.org

SOCARXIV
open archive of the social sciences

PREPRINT

Mentioned by

30 Citations

<https://www.altmetric.com/details/23358582>

JOURNAL ARTICLE

Mentioned by

28 Citations

<https://www.altmetric.com/details/33152539>

Tudományos közösségi platformok

RESEARCHGATE

Elsevier jogi úton lépett fel

ACADEMIA.EDU

Elsevier felszólította a tartalmak
letiltására

**SSRN – Social Science
Research Network**

2016-ban Elsevier bekebelezte

Tudományos közösségi platformok

Aratás, interoperabilitas

Nem

Nem

Igen

Hosszútávú archiválás

Nem

Nem

Igen

Finanszírozási modell

Kereskedelmi

Kereskedelmi

Non-profit

Finanszírozói OA politikának megfelel

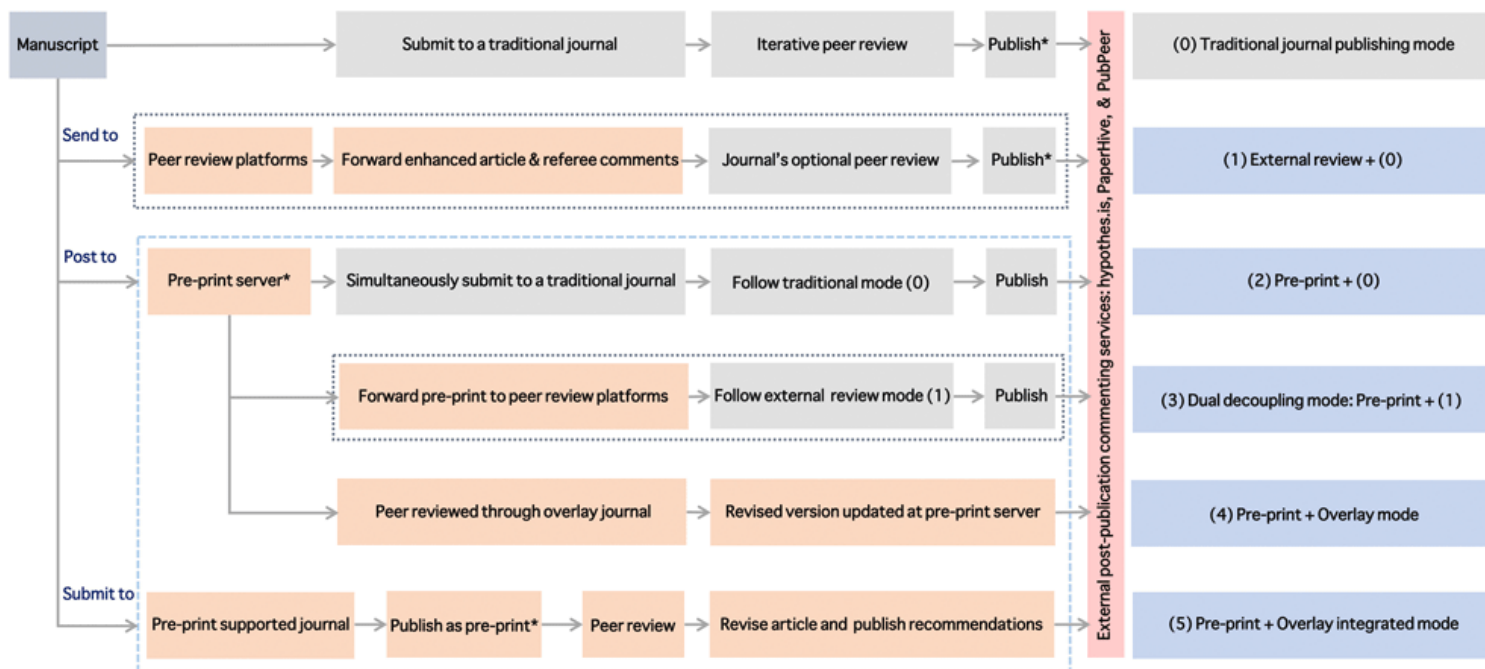
Nem

Nem

Igen

Kihívások

Publikálási labirintusa

Tennant, J. 2017. 10.12688/f1000research.12037.1

Predatory /ragadozó kiadók
(Jeffrey Beall listája)

Megfelelő open access folyóiratok beazonosítása
Directory of Open Access Journals (DOAJ) vagy Ingenta Open

Kihívások

Research Quality – Kutatási minősége

- Megbízható lektorálási folyamat
- Folyóirat vagy a kiadó hitelessége

Article Processing Charges - **Cikkelférési díjak**

- Fair es fenntartható APC modellek létrehozása a cél

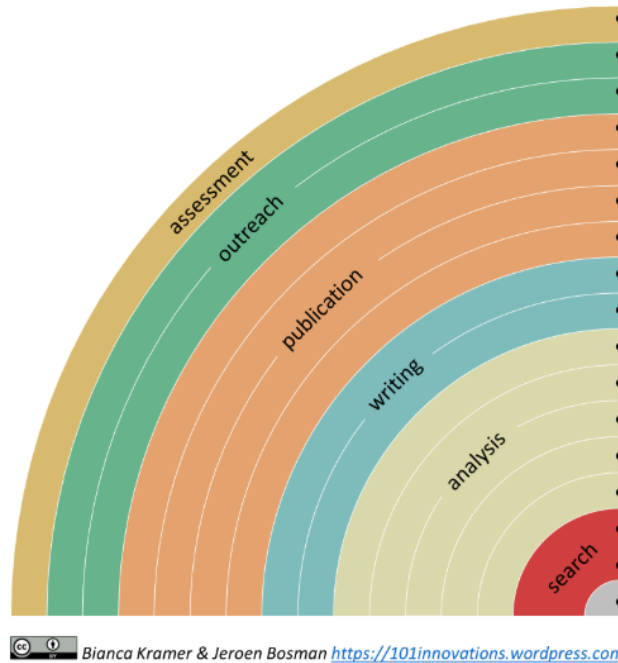
Finanszírozás

- Pályázati pénzből is fedezhető
- Megegyezés finanszírozó szervezetekkel ill. könyvtárakkal fenntartható árazási politikák kialakításában

Személyes archiválás

- Pre- vagy post-print archiválás repozitóriumokban
- Nyílt intézményi adattár és egyetemi kiadó által működtetett OA folyóirat
- Új platformok, mint pl. a *Wellcome Open Research*

You can make your workflow more open by ...

- adding alternative evaluation, e.g. with altmetrics
- communicating through social media, e.g. Twitter
- sharing posters & presentations, e.g. at FigShare
- using open licenses, e.g. CC0 or CC-BY
- publishing open access, 'green' or 'gold'
- using open peer review, e.g. at journals or PubPeer
- sharing preprints, e.g. at OSF, arXiv or bioRxiv
- using actionable formats, e.g. with Jupyter or CoCalc
- open XML-drafting, e.g. at Overleaf or Authorea
- sharing protocols & workfl., e.g. at Protocols.io
- sharing notebooks, e.g. at OpenNotebookScience
- sharing code, e.g. at GitHub with GNU/MIT license
- sharing data, e.g. at Dryad, Zenodo or Dataverse
- pre-registering, e.g. at OSF or AsPredicted
- commenting openly, e.g. with Hypothes.is
- using shared reference libraries, e.g. with Zotero
- sharing (grant) proposals, e.g. at RIO

DOI: [10.5281/zenodo.1147025](https://doi.org/10.5281/zenodo.1147025)

HOME / DISSEMINATE / SERVICES / PUBLISHING

Publishing

Find platforms, tools and services to help you publish your research.

[Publish](#) Select journals for submission

<https://www.openuphub.eu/>

HOME

Discrete Analysis

OA publikálási platform sikere

1. Minőségellenőrzés
2. Hitelesítés/hírnév
3. Motiváció

Hitelesítés/hírnév

Hagyományos

Nem elfogadott és jutalmazott tevékenységek kutatók számára

Nehéz értékelni a folyamatok átláthatatlansága miatt

A folyóirat alapú (IF) értékelési rendszer

Beazanosítás nehézsége

Jövőkép

Tevékenységen alapuló értékelési rendszer, amely a tevékenységek természetét és minőségét értékeli

Átlátható, közösség alapú értékelési rendszer

Egyen és konkrét eredmény központú értékelés

Teljesen átlátható és integrálható azonosítási rendszer (ORCID)

Motiváció a részvételre

Hagyományos

Önérdek nélküli, elfogadott kutatói elhivatottság érzés

Mozgatórugók nem kapcsolódnak a tudományos értékelési rendszerekhez

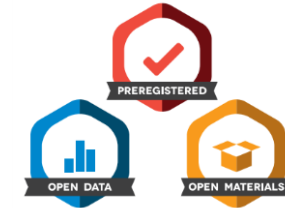

Presztízs folyóiratokhoz kapcsolódik

Jövőkép

Virtuális jutalmak (pontok, jelvények), készségek

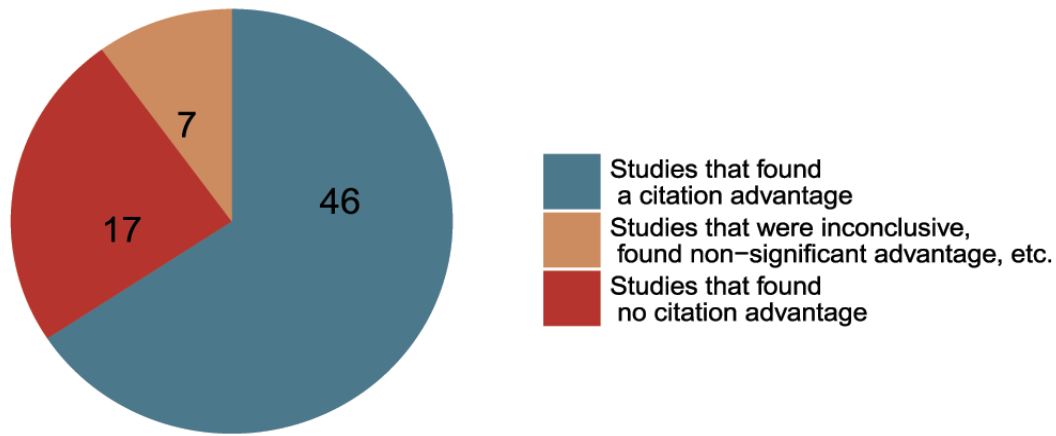

Beépíteni álláshirdetésekre, tudományos előrejutás folyamatokba

Személyes hírnév építése

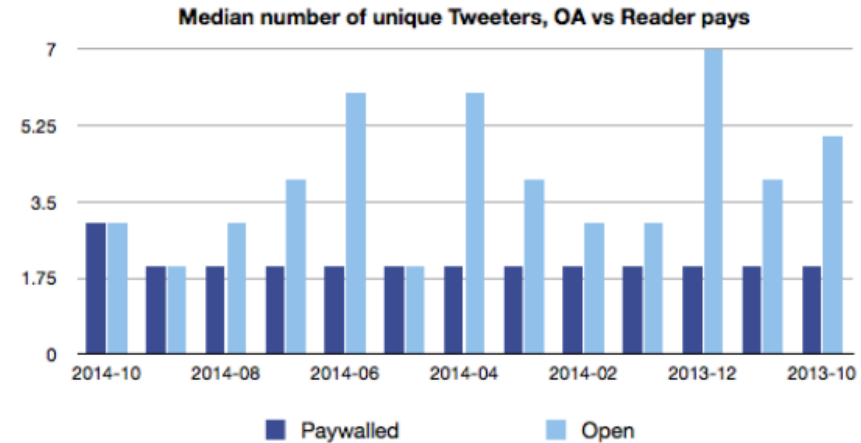

A nyitottság segíti a kutatói karriert

Data from The Open Access Citation Advantage Service, SPARC Europe.
<http://f1000research.com/articles/5-632/v3>

- ✓ Gyors kommunikáció
- ✓ Nagyobb láthatóság
- ✓ Magasabb és gyorsabb hivatkozás szám

https://figshare.com/articles/Attention_A_study_of_open_access_vs_non_open_access_articles/1213690

Minőségellenőrzés

Hagyományos

Kapuőrként szűri a beérkező tartalmat

Minőségellenőrzés folyamata nem tisztázott

Zárt rendszer titkos és szelektív
folyamatokkal

Folyóiratkiadás köré szerveződött

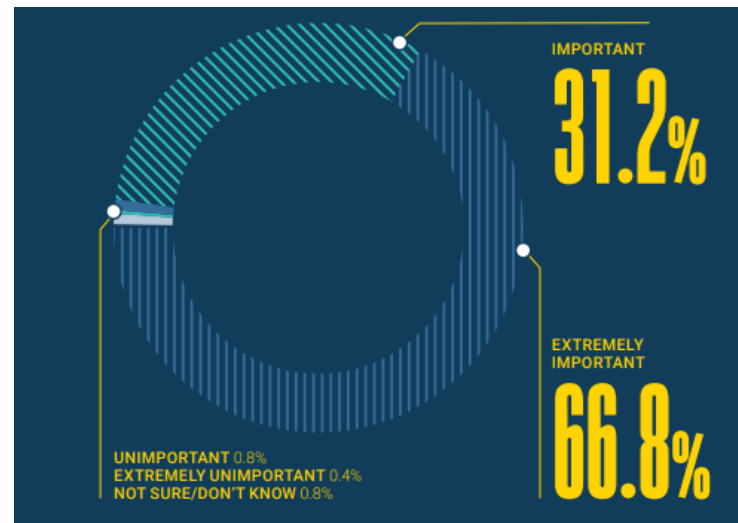

Jövőkép

Párbeszédre és konszenzusra alapuló
folyamat

Önszerveződő, nyitott közösségek által
szabályozott folyamatok és moderátorok

Korlátlan tartalom típus és formátum

<https://publons.com/static/Publons-Global-State-Of-Peer-Review-2018.pdf>

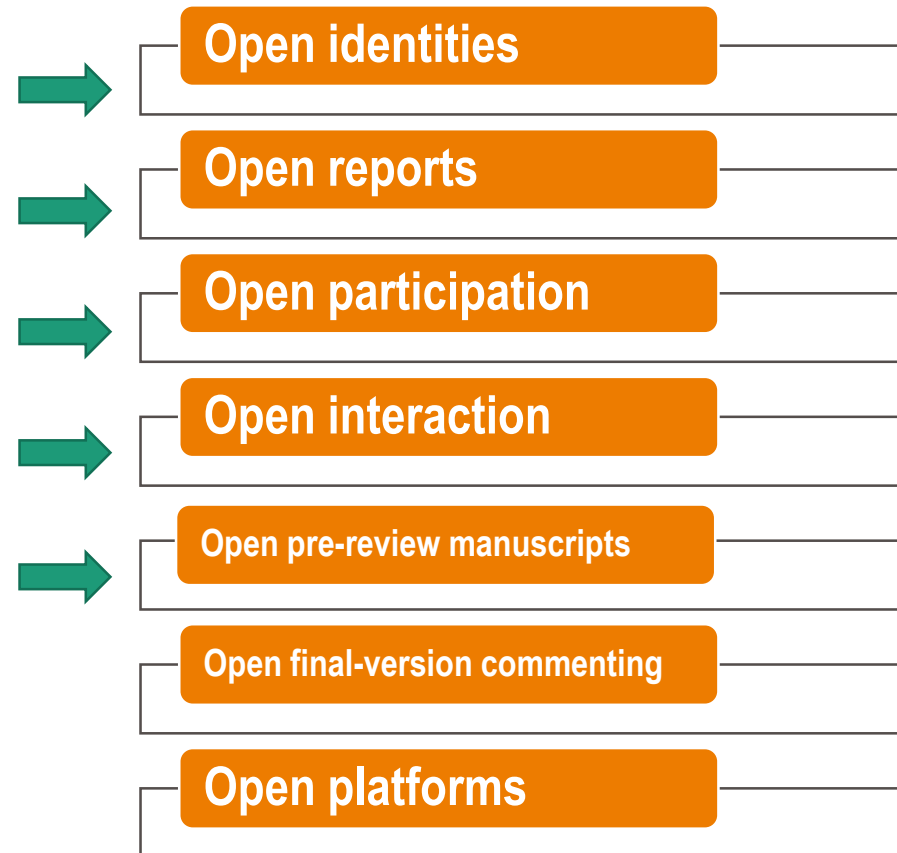
Peer review újraértékelve

- ☐ Mennyire térnek el a lektorálásról kapcsolatos elvek a gyakorlattól?
- ☐ Hogyan változtatják meg a webes technológiák a tudományos kommunikációval (publikálás, lektorálás)kapcsolatos elvárásainkat?
- ☐ Tudnak-e ezek a technológiák változtatni a lektorálás kritikus helyzetén?
- ☐ Mennyire engedjük, hogy a lektorálás és a folyóirat publikálás szoros kapcsolata megtörjön?

Open peer review

Open peer review egy gyűjtőnév egymást részben átfedő lektorálási modellek összefoglalására, amelyek a nyílt tudományok elvei alapján alkalmazhatóak a publikálás folyamatában.

Ross-Hellauer, 2017, "What is open peer review? A systematic review", F1000Research.
DOI: 10.12688/f1000research.11369.2

Open identities – nyílt identitás

- Szerző és lektor azonossága ismert

Open reports – nyílt lektori jelentés

- A lektori jelentés a cikk mellett elérhető

Open participation – nyílt részvétel

- Szélesebb közösség részvétele a folyamatban

Open interaction – nyílt együttműködés

- Közvetlen kommunikáció a szerző, szerkesztő és lektorok között

Open pre-review manuscripts – nyílt lektorálás előtti kézirat

- A kézirat elérhető a lektorálás előtt

Open final version commenting – nyílt kommentelés

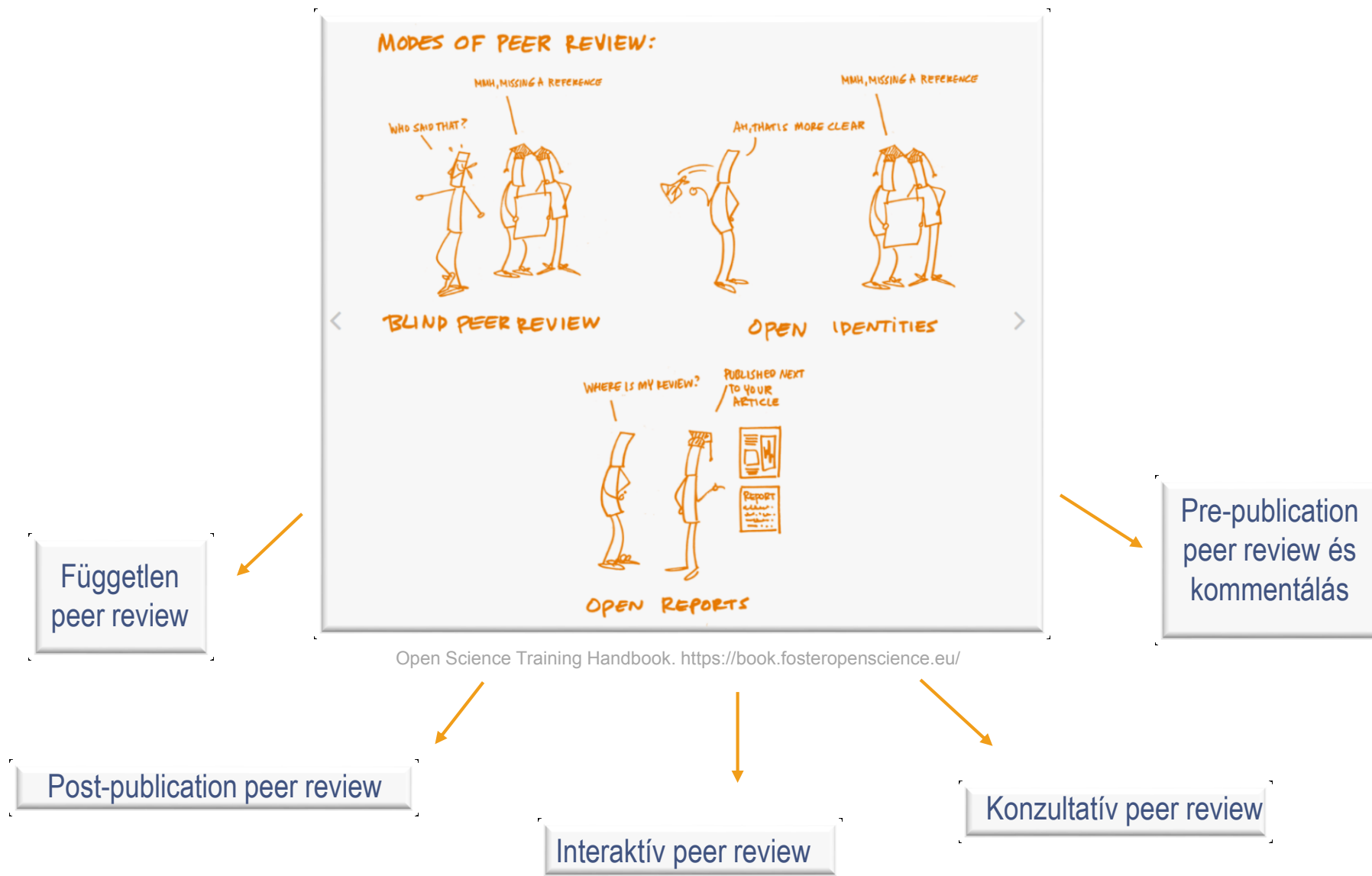
- A kézirat publikálása utáni értékelése

Open platform – nyílt platform

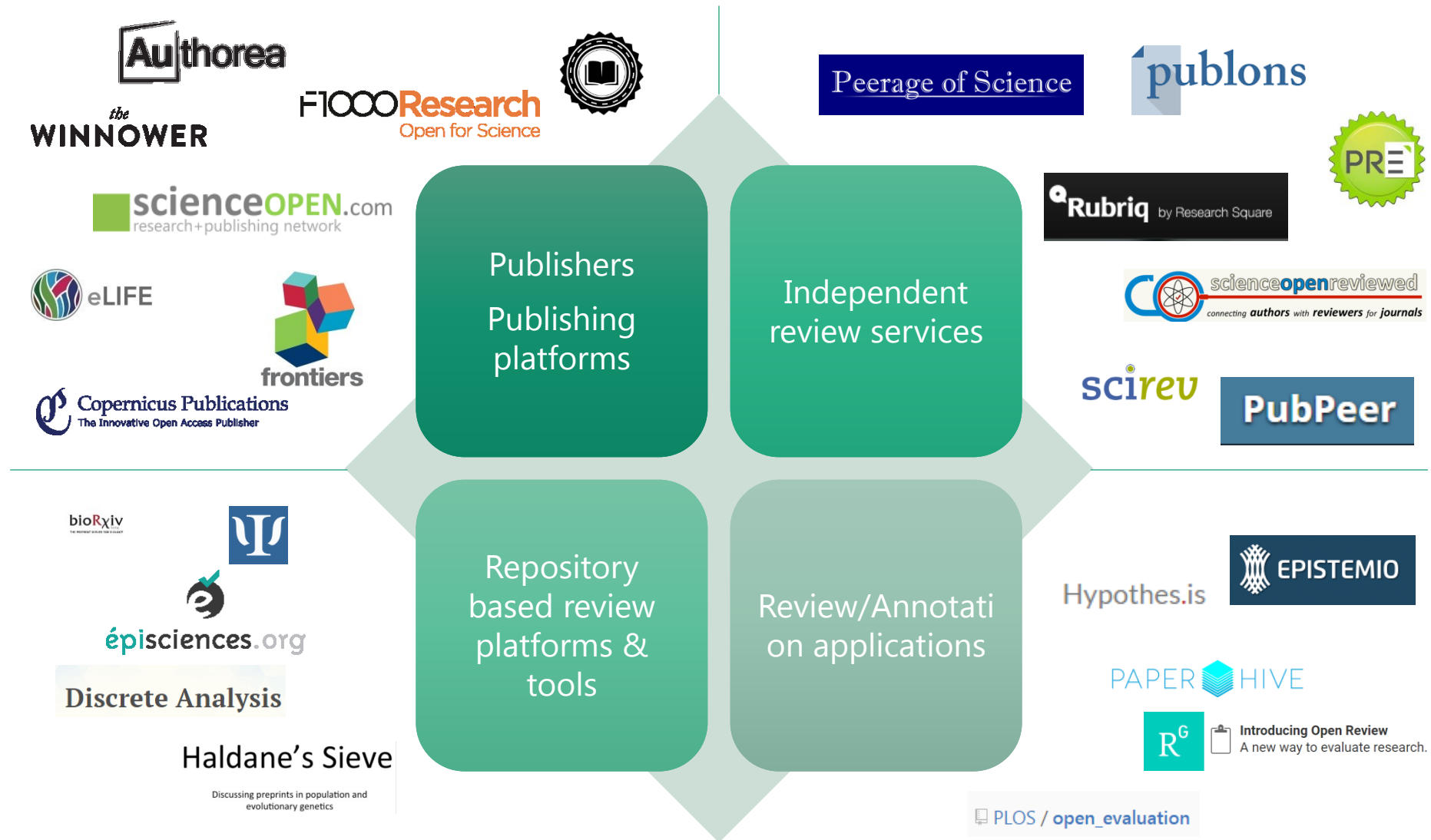
Kombinációk sora

122 definíció, amely open
peer reviewként jelent
meg a szakirodalomban

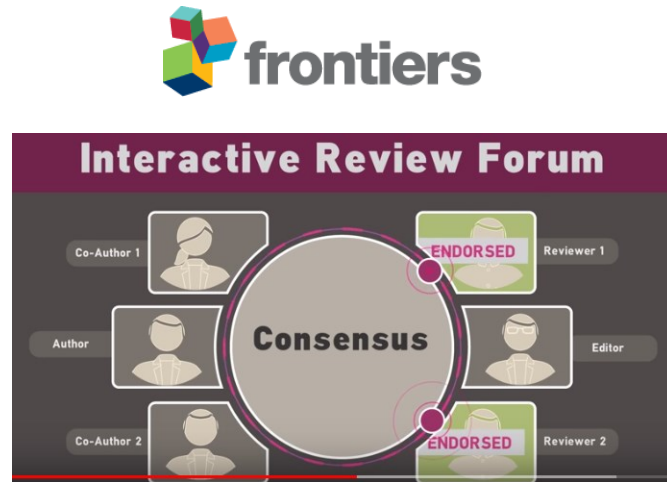
[illegible]

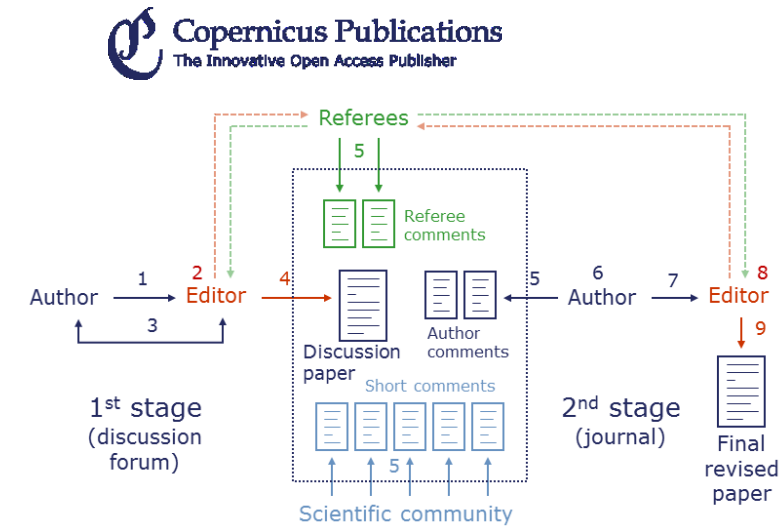
Alternatív peer review eszközök és szolgáltatások

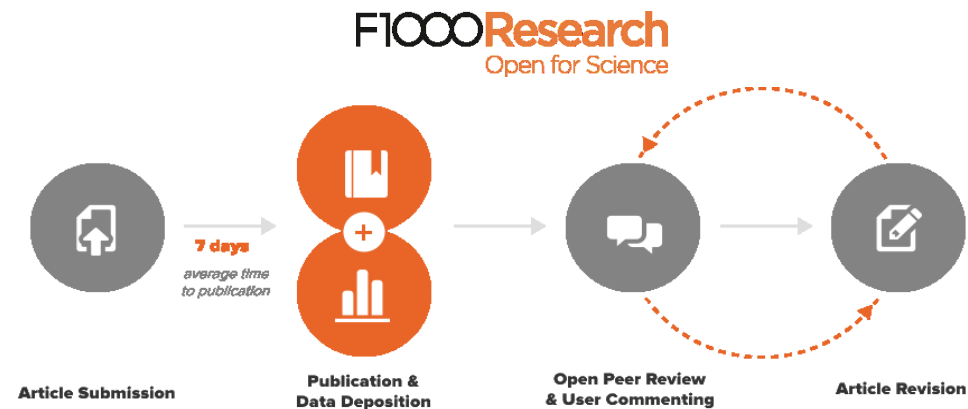
Kiadói platformok

Collaborative peer review

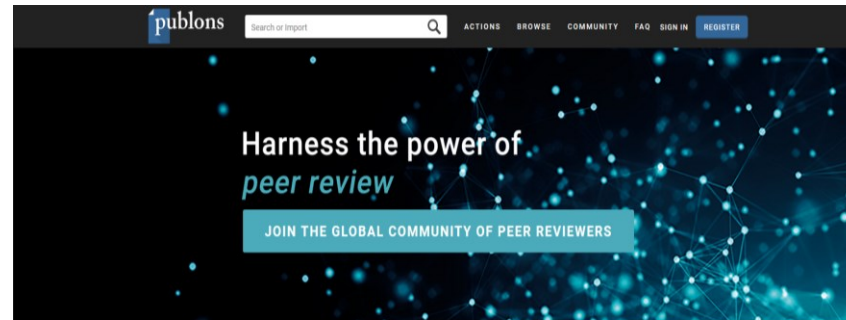

Interactive peer review

Post-publication peer review

Független lektorálás

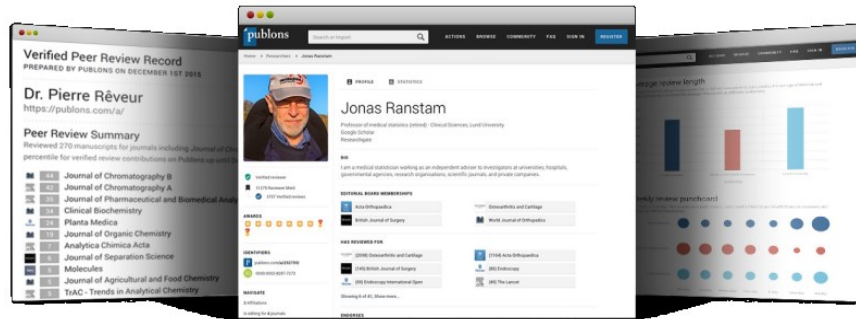

190,000+ Researchers 980,000+ Reviews 25,000+ Journals

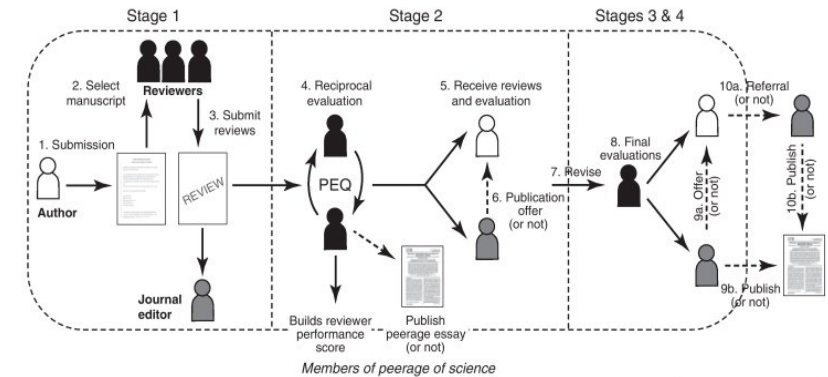
REVIEWERS EDITORS PUBLISHERS INSTITUTIONS

Publons helps you get the recognition you deserve for keeping watch over science and research.

Easily import, verify, and store a record of every peer review you perform and every manuscript you handle as an editor, for any

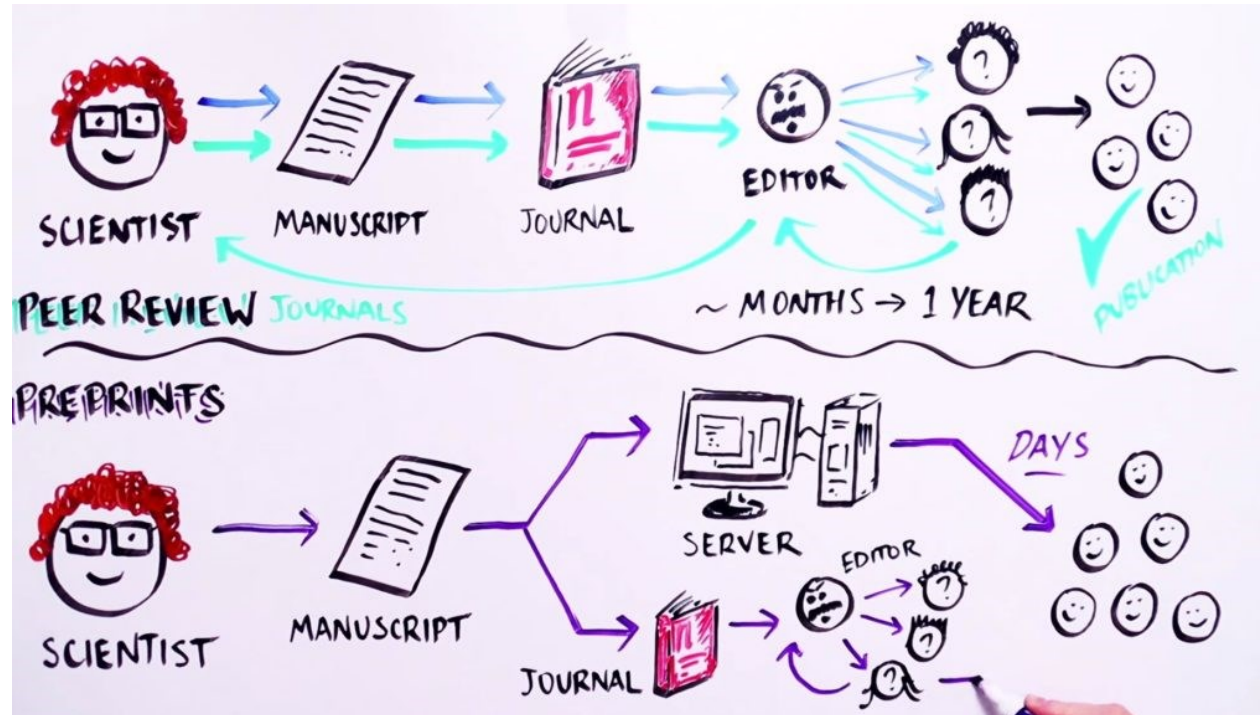

Peerage of Science

TRENDS in Ecology & Evolution

Preprint alapú publikálás

Should researchers publish their findings before peer review?
BY IVAN ORANSKY AND ADAM MARCUS MAY 27, 2016

Open identities – nyílt azonosság

Előnyök

- A lektori jelentés minősége javul
- Átláthatóság javít a konfliktus helyzeteken
- Szebb kommunikáció

Hátrányok

- Nehéz a kritikus visszajelzés adása és fogadása
- Munkaigényesebb folyamat

Open reports – nyílt jelentés

Előnyök

- Javul a lektori jelentés minősége
- Lehetővé válik a lektori munka elismerése
- Segít az új kutatói generáció lektori képzése

Hátrányok

- Magasabb visszautasítási arány
- Idő- és munkaigényes folyamat
- Félelem a nyilvánosságtól (fiatal kutatók körében)

Open participation – nyílt részvtétel

Előnyök

- Bővül a lektorok köre
- Szaktudományi együttműködések és párbeszéd
- Részvtétel a folyamatban

Hátrányok

- Nehezen lehet motiválni a kutatókat a részvtételre
- Önkéntes lektorok ronthatják a lektorálás minőségét
- Nem szakavatott hozzászólások

Szerepek újraértelmezése

- ✓ Folyóiratok köré szerveződő folyamat
- ✓ Szerkesztő által kontrollált folyamat
- ✓ Limitált a résztvevők száma

- ✓ Választott moderátorok felelnek a kutatói közösségeknek (minőségellenőrzés, résztvevők bevonása)
- ✓ Automatizált (részleges) tartalom és lektor egyeztetés.

Változás mozgatórugói és buktatói

Lentről felfelé (bottom-up) megközelítés

Mozgatóerők

- ✓ Publikációs torzítás (publication bias) csökkentése
- ✓ Reprodukálhatóság növelése
- ✓ Az eredmények megbízhatóságának növelése
- ✓ A közfinanszírozott eredmények ingyenesen elérhetőek legyenek
- ✓ Kutatás hatékonyságának növelése
- ✓ Bizalom építése
- ✓ Együttműködések kiépítése
- ✓ Fenntartható kutatási folyamatok

Korlátok

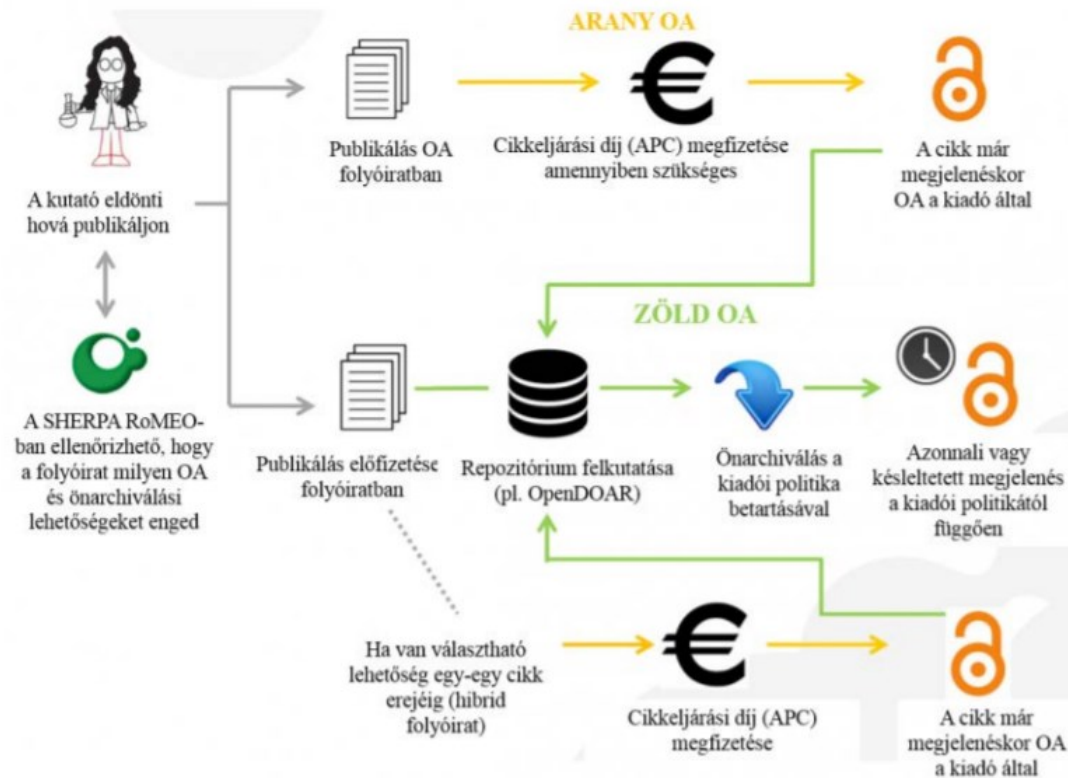
FÉLELEM

- ... az ötletek eltulajdonítása
- ... tulajdonjogok tisztázatlanának
- ... hibázás és ennek publikus megélése
- ... hírnév kockáztatása
- ... a tudományos minőség csökkenése
- ... túl sok információ feldolgozása
- ... szakmai kompromisszumok
- ... idősebb szaktekintélyek kritikája
- ... mások legyünk

OA politikák

Fentről lefelé (top-down) megközelítés

A H2020 Nyílt hozzáférésre vonatkozó rendelkezése

Kutatósi adatokra vonatkozó politika

Open Data Pilot: adatkezelési terv készítése (DMP) és a kutatósi adatokat elhelyezése adatrepozitóriumban és hozzáférhetőség biztosítása a szabad felhasználás érdekében.

Kutatási adatokra vonatkozó politika

FAIR adatelvek:

FINDABLE: a metadata állandó azonosítóval ellátott és kereshető helyen feltöltött

ACCESSIBLE: a metaadat mindig elérhető szabványos kommunikációs protokoll útján

INTEROPERABLE: szabványokat követő adat kommunikáció

RE-USABLE: egyértelmű szerzői jogok a felhasználhatóság érdekében, diszciplína szabványok követése

Bizakodó jövőkép

- Open Scholarship Initiative
- Nemzeteket átívelő kezdeményezések: Plan S, SciELO, OCSDnet, DOAJ, OpenAIRE)
- Joint Roadmap for Open Science Tools
- Open Science MOOC and Open Scholarship Strategy
- Scholarly Commons (Force11)

Open is better for
EVERYONE

A nyitottság
mindekin érdeket
szolgálja

Köszönöm a figyelmet!
Kérdések?

